

Vegetația în anul ritual al unui sat din Transilvania (Gura Râului, județul Sibiu)

Maria Șpan*
Emilia Vaida*

Abstract

Vegetation in the Ritual Year of a Village From the Region of Transylvania (Gura Râului, Sibiu County)

Elements of nature were and are still present in the ritual year of a village in southern Transylvania, Gura Râului. The village is located in a multiethnic region, so it has very well preserved its traditions over time. The popular calendar here is closely related to the religious calendar and the agricultural calendar. Many of the traditions throughout the year are centered on elements of nature with various meanings. Why are the willow sprigs sanctified on the Lazarus Saturday and laid on graves or near icons? Why are people symbolically struck by the lovenge on Ascension day? Why are wheat wreaths made at Pentecost and why is it good to have a wreath from the past year in the house, which has been in the church, at the church flags, all this time? Why are wheat grains consecrated on the feast of Saint Parascheva? What role do basil or apple sprigs play in the ritual year? What plants do women hold in their hands during Sunday and holiday service and why? Which are the elements of nature that are related to the rites of passage? This article aims to answer all these questions through the voice of the field. It is fascinating how a traditional micro-society works in the 21st century, in a world where globalization is growing.

Keywords: Gura Râului, nature, ritual year, rural world, Transylvania

Elemente din natură au fost și încă sunt prezente în anul ritual al unui sat din sudul Transilvaniei, Gura Râului. Satul se află în regiunea Mărginimea Sibiului și are vatra la ieșirea râului Cibin din Munții Cindrel – de aici și denumirea localității. Astfel, ocupațiile principale ale gurenilor erau, în trecut: jogăritul, pădurăritul, păstoritul și agricultura. Deși, actualmente, majoritatea tinerilor au un serviciu la oraș, numeroși locuitori ai satului încă practică lemnăritul, agricultura și creșterea animalelor.

Patrimoniul cultural imaterial – atât de discret și de fragil – este încă viu în ceea ce privește prezența naturii și, mai precis, a vegetației în anul ritual. Natura este prezentă în viața sătenilor – ei încă lucrează pământul, folosesc plante medicinale,

* Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, Facultatea de Științe Socio-Umane, Departamentul de Istorie, Patrimoniul și Teologie Protestantă, Victoriei 5-7, 550024, Sibiu, România (maria.span@ulbsibiu.ro)

* Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, Facultatea de Litere și Arte, Departamentul de Studii Romanice, Bd. Victoriei 5-7, 550024, Sibiu, România (emilia.vaida@ulbsibiu.ro).

au flori de grădină, ornamentele de pe costumul tradițional/de pe textilele sunt inspirate din natură etc. În acest sat, există o bogată diversitate de patrimoniu viu.

Simboluri vegetale pe textilele oamenilor din Gura Râului
(autor foto: Maria Cătoi)

Ca și modele de pe ia de Gura Râului, amintim câteva modele fitomorfe/vegetale: *trifoiaci*, *măgheranu'*, *vârfu' bradului*, *brădulețu'*, *frunză de mușcată*, *trandafiru' mare*. Am practicat observația participantă la diferite ritualuri din sat, în care vegetația era prezentă, căci ne-am petrecut copilăria la Gura Râului, tatăl nostru fiind preot ortodox timp de 22 de ani, în sat. Perspectiva etnometodologică ne-a influențat studiul, atenția la etnometodele grupului studiat și la modul în care funcționează această comunitate, ajutându-ne să avem o privire cât mai detaliată asupra fenomenului care a făcut obiectul cercetării noastre.

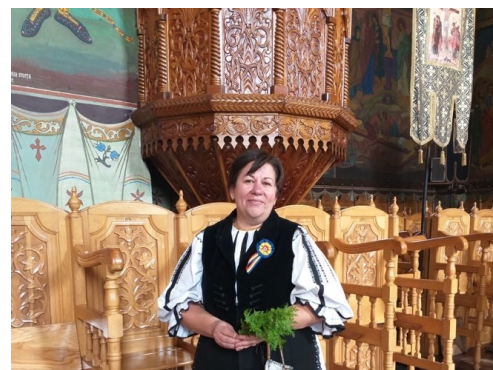
La ce se gândesc oamenii din Gura Râului când aud cuvântul natură? La tot ce-i înconjoară. „Câmpu' cu bucatele, dealurile cu verdeța, cu toate eștea” (Maria Conțiu, Gura Râului, n.1936). Natura e apropiată de oamenii din sat: „noi acolo sântem, acolo am fost. Te bucurai când dădea Dumnezeu ploaie la timp și să făcea iarba și strângeai nutreț mult, să ai pentru animale, și, când te duceai în câmp, la secere, și holda era frumoasă și coaptă, zăceai: *Ca Dunărea!*. Așa ziceau bătrânii: *Am o holdă ca Dunărea!*. Așa zăceam. Era curată, nu era cu buruieni și era numai

grâu curat. Apăi te bucurai, că era și frumoasă, ce să zic. [...] Lucru' omului face locul curat și bucate bune-n el!" (Maria Conțiu, Gura Râului, n.1936).

Femeile din Gura Râului țin în mână flori sau plante în timpul slujbei de duminică și din zilele de sărbătoare: busuioc, *calapăr*, *tămâiță*, un trandafir sau o altă floare din grădină. Acesta e „parfumul” lor tradițional. De altfel, și calapărul și tămâița sunt plante cu un puternic și plăcut miros aromatic și sunt cultivate prin grădini.

Femei cu busuioc în mână, mergând spre biserică într-o duminică dimineața (autor foto: Maria Șpan). Busuioc dintr-o grădină de la Gura Râului (autor foto: Maria Cătoi)

Calapăr. Tămâiță (autor foto: Maria Cătoi)

În trecut, până prin anii '80, când înflorea bujorul la munte, feciorii din Gura Râului își puneau câte o floare la pălărie, la jocul de duminica, din pavilionul din centrul satului, iar fetele țineau în mână floarea pe care feciorii le-o aduceau. „Feciorii alegeau la cine dădeau. Feciorii le aduceau fetelor bujor” (Maria Nicoară, Gura Râului, n.1950-d.2019). La joc, fetele „erau tot cu firicel de busuioc și de tămâiță în mână. Toate *frământau*, în mână, busuioc și tămâiță, ca să miroasă frumos.” (Maria Nicoară, Gura Râului, n.1950-d.2019). De altfel, iată ce spune o strigătură de joc:

*Dragu mi-i cu cine joc,
Că miroase-a busuioc,
Busuioc și viorele
Ca ochii mândruții mele.*

Țâpătură Gura Râului, din *Învârtita de la Gura Râului, jud. Sibiu*, Ion Delu¹

Calendarul popular al comunității este strâns legat de calendarul religios și calendarul agricol. Multe dintre tradițiile de-a lungul anului sunt centrate pe elemente ale naturii cu semnificații variate. Situația din Gura Râului repetă „universalul” – prezintă o realitate similară existentă în alte sate „tradiționale” din zonă. Elemente ale naturii au fost și sunt încă prezente în anul ritual al localității Gura Râului.

Boboteaza

Tatăl autoarelor sfințind apa râului de pe podul din centrul satului, anii '70
(foto din arhiva personală a autoarelor articolului)

¹ Ion Delu, *Învârtita de la Gura Râului, jud. Sibiu*, Studiu etnografic și folcloric (1947-1949), 213, studiu nepublicat, consultat prin bunăvoința domnului profesor Dumitru Cîmpean, de la Școala Gimnazială „Aurel Decei” din Gura Râului. O copie a acestui studiu se află la Biblioteca Comunală Gura Râului.

Mătăuz de busuioc (autor foto: Cristian Vaida)

Busuiocul (*Ocimum basilicum*) este o „personificare a dragostei. Semănat de fete în ziua de Sângiorz, busuiocul este folosit în medicina populară (proprietăți febrifuge, diuretice, antispasmodice), în practicile cultice creștine și precreștine (obiceiuri din ciclul familial și ciclul calendaristic)”.² Busuiocul le ajută pe fete „să afle cum le va fi ursitul (tânăr sau bătrân, frumos sau urât), le face drăgăstoase și atrăgătoare flăcăilor. [Fata] îl pune sub pernă în ajunul marilor sărbători calendaristice [...] își visa ursitul”.³ Conform tradiției, planta s-ar fi născut astfel: după moartea unei tinere frumoase, „iubitul ei venea zilnic la mormânt și vărsa multe lacrimi. Era secetă și toate florile se veștejiră. Numai la capul copilei crescusero floare. Udată de lacrimile iubitului, căpătă un miros frumos. Floarea se numi busuioc, după numele flăcăului”⁴.

Părintele Ioan Peană (Gura Râului, n.1945), un fiu al satului și preot în Gura Râului, între anii 1990 și 2015, a subliniat faptul că, la Bobotează, fetele cereau busuioc: „un busuioc din ăla îl țineam de rezervă, ca să-i dai câte-un fir, că spunea fata: *Dați-mi un pic de busuioc!*. Că dacă-i dădeai din mătăuzul cu care stropai, îl terminai într-o jumătate de sat. Și-atunci, puneam încă unu și le dădeam câte-o rămurică de busuioc. Se spune că e floarea norocului. Și mai auzeam pe câte unele care ziceau că: *Îl pun să văd ce visez*. Îl pune sub pernă. Dar nu le-am dat niciodată, așa, o importanță deosebită din punct de vedere spiritual, religios. Că cred că erau mai mult, așa, superstiții sau idei lăsate din generație în generație” (Pr Ioan Peană, n.1945). Cine făcea mătăuzul de Bobotează? Femeile mai bătrâne din sat. Erau câte 4-5 mătăuze, căci unul nu ajungea: „lucram pe rând cu ele. Le băgam în apă de stropeam, în căldărușă, știi? Și-apă mai le țânea crâsnicu, le băga acolo, într-o traistă, și, când trebuia, rupeam și dădeam câte-un fir de busuioc, unde erau fete. Mai ales la fetele mari, fete de 15-18 ani” (Pr Ioan Peană, n.1945). Așa este

² Ion Ghinoiu, *Panteonul românesc. Dicționar* (București: Editura Enciclopedică, 2001), 31.

³ Ghinoiu, *Panteonul românesc*, 31.

⁴ Tony Brill, *Tipologia legendei populare românești* [Le catalogue typologique de la légende populaire roumaine], 1. Legenda etiologică, Vegetația 10423-10946 (București: Editura Saeculum, 2005), 189. https://www.academia.edu/83878202/Tony_Brill_Tipologia_legendei_populare_rom%C3%A2nesti_I_Legenda_etiologic%C4%83_2005.

îndătinat, să primească un fir de busuioc din mățăuzul cu care stropește preotul la casele oamenilor. „La Bobotează, busuiocu’! Îl luau, câteodată, oamenii care veneau cu părintele. [...] Făceam noi, așa, de-l legam, căci se rupe mult busuiocu’ și, de la o vreme, să gată. Mai lăsa pe la fete de măritat. Nu știu dacă-așa sau nu-i așa [dacă visează fetele cu cine se vor căsători], că eu n-am pus” (Maria Conțiu, Gura Râului, n.1936).

Sâmbăta lui Sân’ Toader

Coliva de Sâmbăta lui Sân’ Toader (autor foto: Maria Cătoi)

Pomenirea sa are loc în prima sâmbătă a Postului Mare, când Sfântul Teodor a făcut o minune, împiedicând credincioșii să mănânce animale care fuseseră înjunghiate pentru a aduce jertfă idolilor. Evenimentul s-a petrecut la 50 de ani de la moartea Sfântului Teodor, pe vremea lui Iulian Apostatul (361-363). Vrând să-și bată joc de credința creștină, împăratul i-ar fi poruncit guvernatorului orașului Constantinopol să stropească, în prima zi a Postului Mare, toată mâncarea din piețe cu sângele animalelor care fuseseră jertfite idolilor. Totuși, Sfântul Teodor i s-a arătat în vis Arhiepiscopului Eudoxie și i-a poruncit să spună creștinilor că, în loc de mâncare din piețe, să mănânce grâu fiert cu miere. În amintirea acestui minunat eveniment, în prima sâmbătă a Postului Mare, credincioșii pregătesc coliva de Sân’ Toader și o duc, spre sfințire, la biserică.

La Gura Râului, „nici nu să știa de colivă... Cine știa de colivă? Nime! Și, mai ales, la noi, în Ardeal... poate careva. Și în Moldova s-o fi știut. Dar, la noi, era vorba de grâu fiert. Și grâu fiert făceau bunicile și mamele noastre. Fierbeau grâu fiert, ca sămânță de Sân’ Toader. Dar asta este iară o problemă. Cum și de ce, din punct de vedere spiritual? Grâul fiert era dat în cinstea morților. Cum îți spun, mai demult nu să știa ce este coliva. La noi, știi ce-o fost înainte? Era *păsatu’*. Era tot un fel de grâu, nu știu cum fiert și puneau zahăr în el și să dădea la mort [la pomana de după înmormântare], în loc de felu’ trei. Deci *păsat*. Acuma, nu mai știe nimenea, să zice *colivă*. Și *păsatu’* nu era orez. Era altceva – arpăcaș. Deci arpăcașu’. Un fel de grâu. Și aia era în cinstea morților” (Pr Ioan Peană, Gura Râului, n.1945).

În ceea ce privește semnificația *păsatului*, părintele Ioan Peană spunea: „Cred că arpacașu’, tot un fel de grâu, [este] simbolul morții și al învierii... Adică cumva așa cum arpacașu’ ăla, grâul ăla, așa-i și omu’. Grâu îl arunci în pământ și moare și înviază. Și-așa, probabil, și cu omu’. O relație între învierea grâului, care se aruncă în brazdă și moare și, pe urmă, învie, odrăsleşte, așa și cu omu’. Omu’ moare și-l îngroapă și, pe urmă, învie în Împărăția Cerurilor, la Judecate de Apoi” (Pr Ioan Peană, n.1945). Acest lucru este subliniat de Domnul Hristos, care a spus: „Adevărat, adevărat zic vouă că dacă grăuntele de grâu, când cade în pământ, nu va muri, rămâne singur; iar dacă va muri, aduce multă roadă” (Ioan 12, 24). Părintele Peană a continuat spunându-mi că „toată lumea făcea grâu. Atunci nu era aragaz, nu era plită, nu erau... pe plat. Erau atente să nu să prindă, că să umfla, consuma apa și, pe urmă, puneau numa’ un pic de zahăr – mai demult nu era [nu se găsea mult] zahăr, asta trebuie să știm... [...] Toată lumea făcea grâu acasă, în familie, în cinstea morților” (Pr Ioan Peană, n.1945).

De altfel, grâul, alături de vița de vie, joacă un rol important și în Sfânta Taină a Euharistiei, de la Sfânta Liturghie, când pâine și vinul se transformă în Trupul, respectiv Sângele Domnului Hristos.

Sfinții 40 de Mucenici

Una dintre cele mai importante sărbători ale lunii martie este cea a Sfinților 40 de mucenici din Sevastia, când, în mod tradițional, românii prepară colăcei în formă de 8, numiți Măcinici. La prepararea lor, nu trebuiau să lipsească miera și nuca, „acestea, se spune, asigurând legătura viilor cu morții, respectiv învierea prin moarte”.⁵ De Sfinții 40 de Mucenici, la Gura Râului, se făceau colăcei mici: „Atunci [în copilăria părintelui], nu exista pâine de cumpărat. Toată lumea avea cuptor de pâine în curte. Și făceau colăcei mici, mici, mici, dintr-o pâine poate făceau vreo 20 de colăcei. Deci, din 2 pâini, făceau 40 de mucenici. Și dădea la vecini, la neamuri, la necăjiți, deci îi împărțea, așa, în amintirea morților. [...] Dar nu era un ritual religios, să meargă la biserică, să sfințească, nu. Nu era. Deci era în datina poporului, fără intervenția bisericii” (Pr Ioan Peană, n.1945).

Sâmbăta lui Lazăr

În ajunul Sărbătorii Floriilor, în Sâmbăta lui Lazăr, la Gura Râului, este obiceiul ca, după vecernie, să se sfințească sălciile. Există diferite legende legate de salcie, una dintre ele fiind aceea că ea „este copacul care s-a transformat în pod pentru a o ajuta pe Sf. Fecioară să treacă apa în momentul în care, purtând pruncul Iisus în brațe, fugea pentru a-și scăpa copilul de Irod; apoi, când Maica Domnului a început să-l caute pe Iisus și l-a găsit răstignit, salcia și-a întins ramurile sale pentru a-i oferi umbră. Aceasta a binecuvântat-o și de atunci, acest copac crește pe marginea apelor. Vlăstarele sale sunt aducătoare de sănătate și exprimă bucuria, după ce au fost

⁵ Marcel Lutic, *Timpul sacru. Sărbătorile de altădată* (Iași: Editura Fundației Academice AXIS, Iași), 99.

recoltate și binecuvântate în Duminica Floriilor [în unele locuri, sfințirea sălciilor se face în ziua de Florii].⁶

Marcel Lutic întărește acestea afirmând că „salcia sau răchita, simboluri ale regenerării și nemuririi, rămân și azi elemente esențiale ale sărbătorii Floriilor; se crede despre salcie că se acoperă cu verdeață înaintea tuturor copacilor, tocmai ca să poată sluji pentru Sfintele Florii, de asta Floriile mai erau numite și Sărbătoarea Înfloririi Salciei. În această zi, sătenii duceau sau primeau de la biserică rămurele de salcie, o legendă amintind peste veacuri ajutorul pe care salcia l-ar fi dat Maicii Domnului în drumul ei dureros spre crucea de pe Golgota [se spune că Maica Domnului, vrând să-și vadă Fiul răstignit, a fost nevoită să treacă o apă mare care i-a apărut în cale, salcia fiind cea care a ajutat-o].⁷

Sfințirea ramurilor de salcie, în Sămbăta lui Lazăr, 2019. Ramuri de salcie înfipte pe mormintele din cimitir, la Gura Râului (autor foto: Maria Șpan)

Ramurile de sălcii, de la Sărbătoarea Floriilor, sunt văzute ca un substitut al ramurilor de finic pe care le-au purtat în mâini oamenii din Ierusalim care l-au întâmpinat pe Domnul Hristos: „Cum erau cu ramurile de finic, au ieșit acolo și au strigat: *Osana!* Pe urmă, oamenii, neavând finic, și-au făcut [ramuri] din sălcii” (Pr Ioan Peană, Gura Râului, n.1945).

În Molitfelnic, există o rugăciune intitulată *Rugăciune la binecuvântarea salciei în Duminica Floriilor*:

⁶ Sabina Ispas, *Ipostaze ale vegetalului în spiritualitatea românească* în Ioan Milică, Emanuel Gafton, Sorin Guia *Perspective asupra textului și discursului religios* (Iași: Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2013), 286.

⁷ Lutic, *Timpul sacru*, 53.

„Doamne, Dumnezeul nostru, Care șezi pe heruvimi, cel ce ai arătat puterea Ta și ai trimis pe Unul-Născut Fiul Tău, Domnul nostru Iisus Hristos, ca să mântuiască lumea prin cruce, prin îngroparea și prin învierea Sa; Căruia, venind în Ierusalim spre patima cea de bunăvoie, poporul care ședea întru întuneric și în umbra morții, luând semnele biruinței, ramuri de copaci și stâlpi de finic, I-a prevestit învierea, Însuși, Stăpâne, păzește-ne și pe noi, care urmând acelora purtăm în mâini ramuri de copaci în această zi de înainte-prăznuire. Și precum pe acele popoare și pe acei prunci care Ți-au strigat Ție: „Osana”, apără-ne și pe noi, ca prin laude și cântări duhovnicești să ne învrednicim de dătătoarea de viață înviere cea de a treia zi, întru Hristos Iisus, Domnul nostru, cu Care împreună ești binecuvântat, cu Preasfântul și bunul și de viață făcătorul Tău Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin”⁸.

În trecut, „copiii aduceau, cu brațul, sălcii. Că, dacă erau Paștile mai devreme, apăi să duceau copiii pe Mărăjdie, pe ape, pe unde știau ei că găsesc muguri, că încă nu erau înmuguriți, pentru că erau ierni. Acuma, nu mai sunt ierni. Erau ierni grele, zăpadă și atuncia dădeau mugurii de salcie. Și copilașii umblau după ele să găsească.” (Pr Ioan Peană, Gura Râului, n.1945). Actualmente, fiecare persoană care merge la biserică, la vecernia din ajun de Florii, caută să-și facă rost de un buchet de ramuri de salcie, pe care le ține în mână, iar la momentul sfințirii lor, toți oamenii din biserică le ridică în aer, preotul trecând prin biserică și sfințind cu apă sfințită ramurile. Ulterior, fiecare om merge pe la mormintele rudelor, prietenilor, vecinilor și aruncă sau înfige în pământul de pe mormânt o rămurică de salcie. Ramuri mai sunt duse și acasă, de sfințenie, și așezate la icoane. Marcel Lutic explică: „Acasă, ramurile erau puse [...] la icoane, socotindu-se bune de leac în multe boli, locuința aceea fiind totodată apărată de incendii, grindină sau trăsnete”⁹.

Vinerea Mare

La Gura Râului, Mormântul Domnului din Vinerea Mare este împodobit cu brazi: „la Gura Râului, și-acum să pun brazi. Tinerii mergeau [la munte] și găseau brazi, așa, cam de un metru, un metru jumate. Cam așa erau. Și erau deși, deși, puși acolo, în găurile ălea. Și-acuma să mai păstrează lemnele ălea în care erau, să-mplântau brazii când Îl scoteam pe Domnu. Îl puneam între brazi. Era un lucru frumos” (Pr Ioan Peană, Gura Râului, n.1945).

⁸ Molitfelnic, 555-556, <https://www.mirem.ro/pdf/molitfelnic.pdf>

⁹ Lutic, *Timpul sacru*, 53.

Mormântul Domnului din Vinerea Mare, Gura Râului 2023
(autor foto: Iuliana Cîmpan)

Bradul este considerat de români un arbore sacru, „care exprimă, prin cetina verde, visul omului dintotdeauna, nemurirea. [...] El oferă cuib viețuitoarelor sacre ale panteonului românesc (Șarpelui și Vidrei la rădăcină, Păsării suflet în vârf), lemn de construcție a adăpostului de aici (casa) și de dincolo (cimitirul)”¹⁰. Doamna academician Sabina Ispas mai subliniază faptul că „bradul este substitutul corpului omenesc, crucea răstignirii, semnul mîntuirii și pomul vieții”¹¹. Tony Brill spunea că „bradul are frunzele mereu verzi, pentru că a suferit foarte mult, când crucea lui Iisus a fost făcută din lemnul lui. [...] Bradul a început să verse lacrimi de rășină, văzând pentru ce a fost tăiat. [...] d. Iisus l-a consolată și a făcut ca podoaba bradului să fie veșnic verde”¹².

Părintele Ioan Peană spune: „bradu’ îi tot semnu nemuririi. Că bradu’ nu veștejește. Că bradu’ rămâne și iarna, când la toți ceilalți copaci le cad frunzele și mor. Bradul rămâne verde. El nu moare. Domnul a murit, a stat trei zile în mormânt și a înviat. Asta să fie, cumva, o legătură între bradu’ care stă tot verde și Domnu’. Numa’ la Domnu’ să puneau brazii. Puneam acolo Sfântul Epitaf” (Pr Ioan Peană, Gura Râului, n.1945).

În Vinerea Mare, la vecernia punerii în mormânt, se scoate Sfântul Epitaf și se pune între brazii. La slujba Prohodului Domnului, se ia Epitaful pentru ocolirea bisericii și pentru trecerea credincioșilor pe sub el la intrarea în biserică, după ocolire. Apoi, „puneam [iarăși] Sfântul Epitaf pe masă, între brazii, și acolo veneau

¹⁰ Ghinoiu, *Panteonul românesc*, 26.

¹¹ Ispas, *Ipostaze ale vegetalului*, 294.

¹² Brill, *Tipologia legendei populare românești*, 175.

toți credincioșii și făceau câte 3 mătăanii: 2 mătăanii, își făcea Sfânta Cruce și, pe urmă, săruta pe Domnul [și încă o metanie]... Și mai făceau tot câte doi, ca să fie mai repede. Și făceau mătăanii, sărutau, venea celălalt lângă el, făcea la fel, și plecau unu-nt-o parte, unul în alta, și veneau cei din [spate]. Deci era rând de doi unu' lângă altu'. Nu conta că era femeie sau bărbat. Deci tot câte două persoane. Asta era” (Pr Ioan Peană, Gura Râului, n.1945).

De Sfântul Gheorghe

Legat de ramurile verzi care se pun, în zilele de sărbătoare, la ușile/ferestrele caselor sau ale anexelor, doamna academician Sabina Ispas spune că „sunt de asemenea părți de copac, de lemn verde, sinteză a valorii și a personalității vegetalului care nu s-a despărțit vreodată de dimensiunea lui sacră. Culegerea acestor fragmente de lemn impune omului un comportament ritualic care nu reprezintă doar expresia respectului arătat lemnului, ci și o atitudine care dovedește că omul are conștiința că a îndeplinit un act de sacrificiu, de răscumpărare față de vegetalul care îi înobilează existența”.¹³

Poartă cu fag (autor foto: Maria Cătoiu)

De Sfântul Gheorghe (23 aprilie), la Gura Râului, „să punea frunză de tufari [tufe] – îi ziceam noi. Țala scotea frunza mai iute, da [dădea] muguru' la tufariu ăla, mai iute ca la alte tufe. Fag, da. Să punea la porți. Nu-i vorba [neapărat] de nume. Ziceam că așa trăbe cinstit fagu'. Maram că te bucuri că s-o înverzât, că o înfrunzât în cinstea câtă Dumnezeu să zăc, întâi de toate. Că o venit primăvara și s-o făcut” (Maria Conțiu, Gura Râului, n.1936).

¹³ Ispas, *Ipostaze ale vegetalului*, 285.

În general, porțile tradiționale din Gura Râului au un lățișor special pentru această întrebuintare –, actualmente se pune fag, mai ales la porțile unde locuiește vreun sărbătorit. „Vezi, de multe ori nu era frunza de fag încă dată, pentru că era foarte rece, erau ierni grele, și nu era. Abia găseai câte-un mugur de frunză de fag. Da' unde să punea? La cei care poartă numele de Gheorghe. [...] Unde vedeai pusă de asta, știai c-aici este un Gheorghe sau doi, sau cine știe. Așa era tradiția” (Pr Ioan Peană, Gura Râului, n.1945).

Înălțarea Domnului

De Ispas – cum este numită, în popor, Sărbătoarea Înălțării Domnului –, există obiceiul, la Gura Râului, ca sătenii să se lovească simbolic cu crenguțe de leuștean, pentru ca aceștia să fie feriți de dureri în partea de corp lovită: „Zăcea că să te bată cineva cu leuștean peste cap, c-apă nu te mai doare capu'” (Maria Conțiu, Gura Râului, n.1936). Loveau spre inimă, ca să fie inima bună. „Să băteau cu leuștean. Aducea lumea, la biserică, și la Înălțare, la Ispas, ca și cu busuiocu', de Ziua Crucii. Dar, cu leușteanu, să băteau. Pe unde dădeau, ziceau că nu mai ai boală, nu mai ai durere. Și-apăi mai dădeam peste cap, să ne dea Dumnezeu minte. Dădea peste spate, că doare spatele, mai ales bătrânii [unii oameni chiar se încingeau cu o creangă mai lungă de leuștean, ca să nu-i mai doară spatele]. Ce chestii frumoase o fost, Doamne!” (Pr Ioan Peană, Gura Râului, n.1945).

Leuștean (autor foto: Maria Cătoiu)

În biserică, sătenii obișnuiau să mai pună leuștean la icoanele la care se închinau. Chiar dacă nu se făcea nicio rugăciune pentru leuștean, îl duceau la biserică, iar, la ieșire, fiecare credincios obișnuia să iasă cu leuștean în mână, și să-l ducă acasă. „Dacă mai rămânea, mai lua preotul și... ieșea în stradă. Meream cu mâna cu leuștean și *Ia un fir de leuștean de la biserică!*. Și omu era foarte fericit” (Pr Ioan Peană, Gura Râului, n.1945).

Se știe că, la Sărbătoarea Înălțării Domnului, este și Ziua Eroilor. Maria Cătoiu spune: „După '90, îmi amintesc că, de Ziua Eroilor, de Înălțare, se făcea slujbă la biserică și, după ce se termina Liturghia, ieșea preotul cu toată lumea din biserică, ieșeau toți praporii în târg, în fața Monumentului Eroilor – că acolo se așeza o masă

și toți praporii erau așezați în formă de cerc mare, în fața mesei – și, acolo, preții satului (că întotdeauna au fost doi) oficiau o slujbă de parastas în memoria eroilor satului, care au murit pe câmpul de luptă, în Primul Război Mondial și în al Doilea Război Mondial. Și erau pomeniți toți, cu numele mic – erau destul de mulți, pe vreo câteva pagini –, toți eroii care, de altfel, sunt scriși și pe monument. Și, după slujba de parastas, la care participau și oficialitățile – adică primarul, viceprimarul, de la școală toți copiii și cadrele didactice –, urmau câteva cuvântări. Vorbea preotul, vorbea puțin primarul, de la școală, de regulă, vorbea profesorul de istorie și, apoi, corul copiilor cânta câteva cântece patriotice (Imnul eroilor etc.) și câțiva copii recitau câteva poezii patriotice și, pe aceste melodii, copiii de la școală depuneau buchețele cu flori de câmp, pe care le adunau, cu o zi înainte, de pe câmp și le depuneau la Monumentul Eroilor, în cinstea celor pentru care se oficia slujba. Asta îmi amintesc eu că se întâmpla după '90. Acum, în ultimii ani, nu mai aduc copiii flori de pe câmp, dar se fac coroane, din partea școlii, din partea primăriei, din partea bisericii, din partea altor instituții din sat, și se depun, într-un cadru festiv, la Monumentul Eroilor” (Maria Cătoi, Gura Râului, n.1971).

Rusalii

La Gura Râului, după Sfânta Liturghie de Rusalii, este tradiția să se iasă *la hotar* pentru sfințirea holdelor. Tot atunci, se sfințesc și noile cununi de grâu (împletite cu grâu din anul respectiv), pentru a fi puse la praporii bisericii. „La Rusalii, mergeam la hotar. Mergeam până la Crucea lui Ivoniș și acolo se făcea Sfeștanie, se făceau rugăciuni de dezlegări, blestemele Sfântului Trifon, ca să nu vină nenorociri peste hotar. Și să schimbau, că, în fiecare an, să schimbă coronițele de grâu, la ziua de Rusalii. Acolo, pe câmp, acolo se făcea sfințirea grâului și acolo se schimbau cele care or stat un an de zile, coronițele la prapori. Și cei de acolo dădeau, spice, la oameni. Și oamenii le puneau tot la icoană. Sau câte unu' mai zdrobea, așa, spicele și le punea în grâul care-l ducea la semănat” (Pr Ioan Peană, Gura Râului, n.1945).

Cununile verzi de grâu, pregătite pentru a fi sfințite
(autor foto: Mircea Nan)

Maria Conțiu, de 87 de ani, spunea: „vezi, că să citește, la Rusalii, iară iese la Cruce, în capetele de sat, unde era rugăciunea pentru hotar, pentru bucate, pentru toate și-apăi să schimba cununile de la prapori. Și zăceam că îi bine să ai, fiecare curte, o cunună luată de la prapori, care-s vechi, care să iau jos. C-apă, totdeauna, fiecare, dacă putea prinde să aibă o cunună gata, veche, care o fost pusă în biserică și folosată în cursul unui an, la toate rugăciunile. Că, no, îi bun să ai pentru vreme tare. Apăi și io am, de când era soțu' și când merea la biserică și el cum era todeauna cu haine românești, todeauna era pus la prapori, să meargă să ducă praporii. Și-apăi mi-o adus coroniță petrecută din biserică și io am pus-o fain frumos într-o pungă și o am și legat-o, și și astăzi o am în casă. Nu o arunc. O țau în casă, acolo, păstrată, ca pe orice lucru sfânt” (Maria Conțiu, Gura Râului, n. 1936).

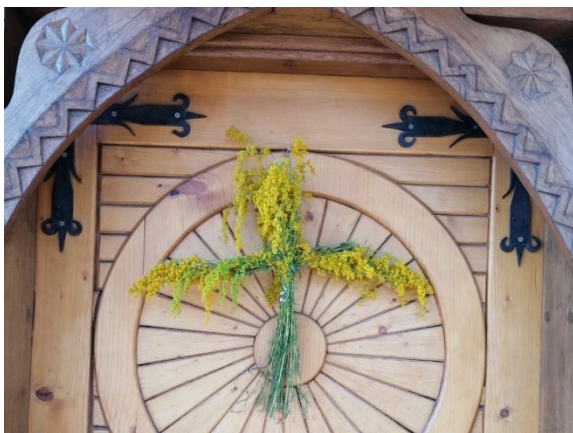
Un sătean ținând în mână o cunună din anul precedent, schimbată,
la prapori, cu una nouă (autor foto: Mircea Nan).
Prapor cu cunună de grâu (autor foto: Maria Cătoiu)

E interesant cum oamenii obișnuiesc să ducă plantele la icoană, acasă: „le ducea acasă și le punea la loc de cinste. Unde? La icoană. Și-acuma, când intri în casa multor oameni, bătrâni mă refer, este acolo un fir de holdă, un fir de grâu sau un fir de busuioc sau leuștean. Sunt atâția care păstrează acestea, la icoană” (Pr Ioan Peană, Gura Râului, n.1945).

Sânziene/Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul

În ajunul sărbătorii Nașterii Sfântului Ioan Botezătorul, la Gura Râului, actualmente, este obiceiul ca tinerii să culegă sânziene, să le ducă la biserică a doua zi, să pună fire de sânziene la icoanele la care se închină și să aducă acasă sânziene, pentru binecuvântare. În schimb, cei mai în vârstă își amintesc: „Făceam

cununița de Sânziene și zăcea că să le-arunci peștă casă. Că, dacă poți arunca cununița să cadă dincolo, jos, îți mere ghine tot anu'. Și dacă să oprește pe acoperiș, să fii atent că te poți îmbolnăvi în anu' ăla. Apăi, tot așa, vorbe bătrânești. La biserică, n-am fost niciodată cu ele” (Maria Coțiu, Gura Râului, n. 1936).

Sânziene, 2022 (autor foto: Paraschiva Cîmpean)

Amintirile Părintelui Peană, legate de sânziene, sunt acestea: „Când eram copil, făceam coronițe de sânziene și le-aruncam pe casă. Și câte zile stătea acolo de nu cădea – copilării – atâția ani trăiești... Câte o zile o stat acolo neatinsă coronița, pe casă. Și toți copiii aveam coronițe și le-aruncam pe casă. Da', acum, nu cred să mai știe copiii de asta, nici nu să mai pune problema. Nu mai știu ce sunt Sânzienele. Noi ne zdrubeam și mergeam să căutăm, pe câmp, Sânziene frumoase, că tot copiii mergeau. Vezi, cum se păstra această legătură între copilărie, între bătrâni și copilărie. Noi mergeam, ne învățau să facem coronițe, ne spuneau de ce, ce simbolizează, uite, arunci pe casă, și vezi câți ani trăiește mama sau câți ani trăiește tata sau tu... Frumoase!” (Pr Ioan Peană, Gura Râului, n.1945).

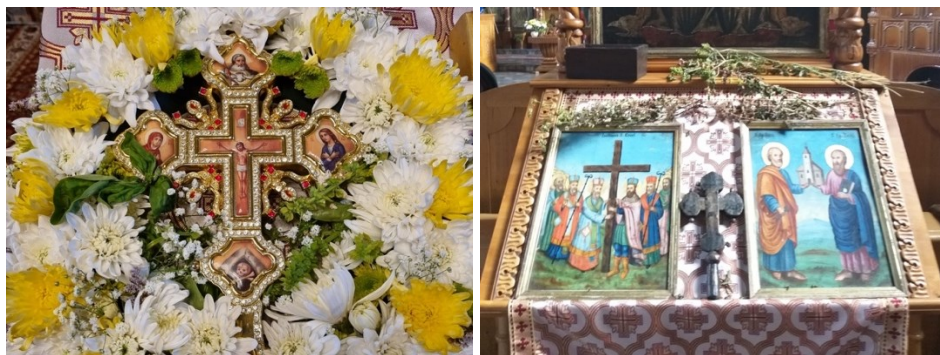
În preajma sărbătorii **Sfântului Ilie** – seceratul grâului

La Gura Râului, seceratul se făcea „aproape de Sfântu Ilie. Săptămâna cu Sfântu Ilie – el întotdeauna e în 20 iulie. Apăi, zăcea tata: *Hai să merem să săcerăm ceva, să facem ceva clăi, că ine Sfântu Ilie și...* așa știam. Cu ploi, cu vreme tare și să nu dea grindină să ne scuture holda. Și, deși holda poate că nu era destul de coaptă, pe rozoare, pe margini, apă lăsa cam de jumăta' de metru, ca de 70 de cm, el n-o tăia de pe rozoare. Că aia mai așteaptă să mai treacă 2-3 zăle. Să treacă Sfântu Ilie, c-apă merge la secere ca lumea. Așa făceam... Doamne, Doamne, da' mult lucru o fost mai demult ca acum...să duce cu gloria, cu... Nu mere treaba cum o mers. Acuma bine, că mere că sporesc cu utilajele eștea acum. Femeilea nu mai merg în câmp. Mult lucrăm” (Maria Coțiu, Gura Râului, n. 1936). Părintele Peană adaugă: „Și-atuncia nu erau mașinării. Să făceau cu secerea. Deci, să recolta grâu și celelalte păioase cu secerea. [...] Și, noi copiii, după ce să făceau snopii, copiii mergeam – și

nu numa' copiii, și părinții, dar noi eram mai ușori și ne mișcam... – adunam spicele de unde să făceau snopii și să făceau clăile și adunam spicele, pentru că era păcat să rămână spicele de grâu încărcate, acolo, pe câmp, să se distrugă. Și ce concepție și ce grijă și ce grad de sfințenie. Doamne, îi păcat să rămână grâul, să se strice” (Pr Ioan Peană, Gura Râului, n.1945).

Înălțarea Sfintei Cruci

De Ziua Crucii, la Gura Râului, se obișnuiește să se ducă busuioc, la biserică: „Todeauna am dus, cân' am avut, cum să-ți spui. Da', am cam avut. Și anu' ăsta [în 2022], mi-o ajutat Dumnezeu de am putut mere la biserică și am dus. O dus femeilea, mult! Și-apăi îl duce-n altar și-apăi, până să gată cu rugăciunea, iesă părintele de miruie și noi merem pe la miruit și-apăi omu' care lucrează acolo, la biserică, care-i ajutor la părintelea, o-mpărțât la femei. Anu' ăsta o fost mult. Apă' o fost dat câte-un cleanc [creangă] bun la fiecare. [...] Zăce că busuiocu' să samănă în ziua de Sfântul Gheorghe și să taie la Zâua Crucii. Să samănă în zi sfântă și să taie la zi sfântă” (Maria Conțiu, Gura Râului, n. 1936). Părintele Peană întărește cele spuse anterior: „Pentru Ziua Crucii, să tăia busuiocu'. Și veneau cele care aveau busuioc – că sunt straturi de busuioc, sunt multe femei care pun busuioc. Și atunci să taie, în 14 septembrie, de Ziua Crucii și-atuncia s-aducea și toată lumea își punea busuioc la icoană. Era vorba de floarea norocului” (Pr Ioan Peană, Gura Râului, n.1945).

Busuioc la cruce și la icoane (autori foto: Iuliana Câmpan, Maria Cătoi)

Tony Brill, în *Tipologia legendei populare românești*, amintește de o legendă în care lacrimile Fecioarei se transformă în busuioc: „înainte de răstignirea lui Iisus nu era busuioc. El s-a născut din lacrimile pe care Fecioara le-a vărsat pe crucea lui Iisus”¹⁴. O altă legendă, tot din această lucrare, legată de Mormântul Domnului Hristos și busuiocul, spun că Sfânta Elena „e. Simți miros de busuioc și puse să se sape și găsi Sf[ânta] Cruce pe care o duse împreună cu busuiocul la biserică, unde

¹⁴ Brill, *Tipologia legendei populare românești*, 190.

creștinii din toată lumea i se închină. f. De-atunci se spune că busuiocul este lacrima Domnului, de când a fost răstignit pe cruce. Busuiocul e foarte bun cu crucea și o însoțește pretutindeni”¹⁵.

Fiecare familie avea mătăuzul ei: „se făceau Sfeștani și toată lumea își avea mătăuzul de Sfeștanie. Și mergeai... Păi, își făceau de aveau tot anu’. Erau Sfeștaniile de lună, preotu’ mergea singur de făcea. Știa unde-i cheia omului, mergea, își lua cheia, omu’ știa că-n ziua D, în primele zile ale lunii mergea. Oamenii plecau la seceră, plecau la treabă, aveau lucru – că nu erau angajați, ca acuma, la stat, ei aveau fiecare gospodăria lui. Și, dacă să-ntânpla, ca preot, mergeai, știai unde-i cheia, omu’ își lăsa acasă castronul cu apă, busuiocu’ și lumânarea. Preotul mergea, își aprindea lumânarea omului, făcea Feștania, sfințea cu apă sfințită, cu aghiasma mică, și pleca acasă. Așa să făcea” (Pr Ioan Peană, Gura Râului, n.1945).

Sfânta Parascheva

Sfânta Cuvioasă Parascheva (autor foto: Maria Șpan)

În mod tradițional, la Gura Râului, oamenii nu mergeau la semănat până la Sfânta Paraschiva, adică până în 14 octombrie. „La Sfânta Paraschiva, meream la biserica cu grâu, dup-amiaza. Apă’ făcea părintelea rugăciune și sfințea grâu. Așa, doi pumni, nu cine știe ce. Și-apăi din ăla băgam când văruiam grâu, că să văruia –

¹⁵ Brill, *Tipologia legendei populare românești*, 191.

acuma, nu știu, mai bagă chimicale de ălea, ori nu bagă ori... Și-apă băgam și câteva boabe de ălea, apă sfințită și piatră vânăță. Strochiam și udam grâu'. Păi nu îndrăzneam să rămânem fără grâu sfințit" (Maria Conțiu, Gura Râului, n. 1936).

Crăciunul

Brad în spatele *crailor* din Gura Râului (arhiva personală Ileana Damian)

În ceea ce privește bradul de Crăciun, acesta a apărut, în spațiul românesc, în jurul anului 1900. „Petre Ispirescu, atunci când l-a văzut prima dată în casa unui neamț, a crezut că acolo a murit un membru al familiei, la români bradul folosindu-se îndeobște la înmormântări, dar și la nunți”¹⁶. Maria Conțiu, din Gura Râului, de 87 de ani, își amintește că a avut, ca și copil, pom de Crăciun: „apăi cam aveam. Nu ne lăsa mama să n-avem. Ne făcea întotdeauna. Și-apă atunci nu aveai zaharii și bani să cumperi din ălea. Apă' făceam pișcoturi, cu steluță, cu aluat, așa. Și de ălea puneam acolo, ca să fie ceva-n el, încărcat, că nu erau bănuți. Doamne, Doamne, da' multă sărăcie o fost odată” (Maria Conțiu, Gura Râului, n. 1936).

Vegetația și riturile de trecere

a. La Botez

În mod tradițional, în sat, busuiocul este prezent la botezul unui copil: „Apăi da, sigur că trebuie neapărat la botez și o cănuță de sticlă – aveam cănuță de sticlă mai mică – și o țăr de mătauz de busuioc. Și-apă', din apa aceea care-o sfințește părintelea și botează copilu', acasă, dup-aceea, când face baie la copil, chicam câte-

¹⁶ Lutic, *Timpul sacru*, 241.

oțar de apă în băița lui – pentru curățarea copilului, pentru feritu’ de orice rău” (Maria Conțiu, Gura Râului, n.1936). Părintele Peană confirmă: „Deci nașa aduce o cană cu apă de acasă și, acolo, îi pus busuiocu’. Busuiocu’ să păstrează mult timp. Binențeles că noi sfințim apa în cristelniță. Și io golesc apa din cană și io iau apă din cristelniță, apă sfințită, și o pun acolo. Și mama pune – mama pruncului –, pune apă sfințită, din apa de la botez, tot câte-un pic, cum face băică la copil. Deci ia aia, busuiocu’ stă acolo și, din cana aia, tot toarnă până să termină apa din apa Botezului” (Pr Ioan Peană, Gura Râului, n.1945).

b. La nuntă

Interesant este că, la Gura Râului, în secolul XX, busuiocul era regăsit în contextul nunții, ca buchet de mireasă – mult dintre nunți aveau loc iarna, *când oamenii aveau răgaz*, iar miresele nu aveau prea multe alternative în ceea ce privește florile sau plantele pentru buchet: „Așa era. Numa de ăla am avut – busuioc și-apă era sârmă, ca cum îi rexonu acuma, încălțit oțar acolo, să hie-o culoare. Galben era. Folosam la război, cum am tot țăsut la batice. Și-apă mi-aducea doamna care... că trebuia să pui acolo ca să bagi în firu acolo, să sclipească la batic” (Maria Conțiu, Gura Râului, n. 1936).

Miri, anii '50 (foto din arhiva persoanlă a Marinei Ihora).

Brazi la casa miresei, 2022 (foto din arhiva persoanlă a Paulei Loloi)

La Gura Râului, se obișnuiește ca, la porțile caselor mirilor și ale nașilor, să fie puși brazi: „Să pune une-i mireasa, une-i mirelea și la nași, să pune bradu’. Mai demult, erau boii. Caru’ cu boi și ficiorii [prietenii mirelui, pe care-i pune el] stau în chicioare în car și merg țipând de-ale lor, de-ale nunți. Apăi, o rămas cu caii. Acum nici cu caii. Merg cu mașinile. Și-apă să duc și pune brazi, la poartă, și-apă, mă rog, le scoate câte-un pahar de vin și așea. Și merg țipând apă’, de unde pleacă. Dacă pleacă de la mire, apă’ la mireasă, la nași. Așea fac... că să știe lumea că-i nuntă” (Maria Conțiu, Gura Râului, n. 1936).

Amintim și de însușirile bradului de a fi „*substitutul* ființei umane în cadrul acestor momente de limită [căsătoria și moartea], de asemenea și despre funcția principală pe care o deține în cultura românească, de *pom al vieții*”¹⁷. De altfel, la Gura Râului, există simbolic un pom al vieții atât la nuntă, cât și la înmormântare, numit generic *măru*. Este vorba de o creangă de măr [fie iarnă, fie vară], împodobită, la nuntă, cu un număr impar de mere, nuci și biscuiți (de obicei, trei, trei și trei), iar la înmormântare cu un număr par de podoabe (de obicei, patru, patru și patru). În fața de masă neagră, trimisă de mireasă, de cu seară, la casa mirelui, se aduce *măru*, la biserică, de către două femei, rude foarte apropiate de mire (surori, dacă sunt). „Și-apăi pune două femei care mere cu măru’ după miri, după ei, și-apăi îl duce la biserică. Acolo-i un kil de vin și o pâine și lumină [și cozonac]. Așe-i, da!” (Maria Conțiu, Gura Râului, n. 1936). „Și acolo, la biserică, o pune pe o masă, lângă altar și îi rămânea lu’ părintele măru’ și cozonacii și vinu” (Ioana Loloi, cunoscută, în sat, ca Oana de la Părău, Gura Râului, n.1943).

Măru’ de nuntă, 2022 (autor foto: Maria Cătoi).

Măru’ la înmormântare (autor foto: Maria Șpan)

„Măru’ este tot simbolul vieții, după mine. Adică, măru’ acela vezi că are pus în el și bogățiile vieții, că sunt 4 nuci, 4 biscuiți, 4 mere, cam atâta. La înmormântări, să pune cu soț, și, la altele, fără soț să puneau. Da’ măru’ îi simbolu’ vieții și pomu’

¹⁷ Ispas, *Ipostaze ale vegetalului*, 292.

cunoștinței, pomu' din mijlocul raiului. Pomul cunoștinței binelui și-al răului. Deci asta ar fi legătura cu credința” (Pr Ioan Peană, Gura Râului, n.1945).

c. La moarte

Măru' la Sfeștania pe curte (arhiva personală a autoarelor)

„Măru e și la înmormântare și la pomana de 6 săptămâni” (Maria Conțiu, Gura Râului, n. 1936) – adică la *Părăstasu'* de 40 de zile urmat de Sfeștania pe curte. Doamna academician Sabina Ispas subliniază următoarele: „Ca o prelungire a relației sacre dintre om și vegetal, lemnul este o prezență constantă în cadrul ritualurilor funerare, de la sicriul în care se pune corpul răposatului pînă la stîlpul, crucea și bradul care veghează mormîntul; pomul (măr, păr, prun) împodobit și dat de pomana cu ocazia înmormîntării este tot lemn (verde)”¹⁸.

La casa nouă

În etnografia românească, e cunoscut faptul că „momentul ridicării căpriorilor acoperișului este marcat prin daruri și ofrande. Crengi de brad sau alte ramuri verzi, buchete de flori, mici cruci de lemn, cereale diverse, țesături frumoase, (ștergere) se puneau în vârful casei aflată în construcție”¹⁹. La Gura Râului, „când zideai casă,

¹⁸ Ispas, *Ipostaze ale vegetalului*, 285.

¹⁹ Cornelia Belcin Pleșca, *Bazele etnografiei române*, Partea I, Tehnica și arta (București: Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”, Facultatea de Istorie, 1996), 93.

apă când gătau zădarii de-a ridica, cu ziditu' (când gătai de-a zidi cu cărămida) – c-apă urma coperișu' și-așea – apă făceam o coroniță din flori, de pe câmp, și o lega de un lățișor și o bătea așa cumva, pe zăd. Nu mai știu di ce făceam așa. Am făcut, da' nu mai știu di ce, care era motivu'” (Maria Conțiu, Gura Râului, n. 1936). Unde era așezată coronița? „Pe zădu... așa, de să vedea ca steagu” (Maria Conțiu, Gura Râului, n. 1936).

De leac

Plantele aromatice din flora spontană „au, în general, virtuți terapeutice în practicile cotidiene (mentă, calapăr, busuioc, romaniță, sulfină, pelin, lemnul domnului)”²⁰. Și la Gura Râului se folosesc plante de leac. Aici, dăm exemplul unei plante mai puțin cunoscute – calapărul – ale cărei frunze „se întrebunțau în mod curent, în multe zone, la tăieturi, bube, buboale, pe care se aplicau crude [...]”²¹. Maria Conțiu, fiică a satului, spune următoarele despre calapăr (și despre nalbă): „Și eu l-am folosit. Și era nalba. Și-aceea-i foarte bună. De exemplu, dacă aveai ceva, lovit un deget, și începea să coacă, și cocea încet, cu durere mare, dacă puneai nalbă muiată-n lapte, cum o puteai suporta de fierbinte. Și zicea că să te bagi cu picioarele în apă caldă, cât de caldă, că – sara, bag sama, când ne culcam, că și io am făcut așa și, pe noapte, am dormit ca morți, de nu m-o durut deloc degetu'. Nalba ceea coace fără durere și picioarele, băgate-n apă caldă, încălzește sângele-n corp și ajută la copt mai iute. [...] După nalbă, când să deschide, pui calapăr (frunza de la calapăr). Calapăru scoate rău. Suge infecția ceea de acolo. [...] Și ui așa te vindeci mai ușor” (Maria Conțiu, Gura Râului, n. 1936).

La vreme tare

Când este *vreme tare*, adică vreme rea, „cu durduieli și cu grindină multă și cu apă multă, apăi io așa știam, să aprindem o lumânare care am fost cu ea la biserică, la ocolit, de Paști, și îi bine să ai și un mugure, un clencuț de mugur din asta, de la salcie, pus acolo, lângă busuioc, și încă de ăștea, care era sfințat. Îi bine să le ai. [...] Facem rugăciunea care să cade pentru vreme tare, ce să găsaște în carte. [...] Și-apă cân' să linișteștea, stânjem și ne liniștim și noi. Te bucuri când vezi c-o trecut primejdia, ce-o fost rău” (Maria Conțiu, Gura Râului, n.1936).

În concluzie, vegetația și natura sunt foarte apropiate de om, lucru firesc pentru gureni, căci omul a fost creat de Dumnezeu și așezat în grădina Edenului. Prin urmare, ei consideră foarte normală această legătură a omului cu natura. Pentru noi, cercetătorii, semnificațiile dobândite, de-a lungul timpului, de plante, de arbori, în viața omului sunt foarte valoroase elemente de patrimoniu cultural imaterial ajunse

²⁰ Romulus Antonescu, *Dicționar de simboluri și credințe tradiționale românești* (Iași: Editura Tipo Moldova, 2016), 29.

²¹ Valer Butură, *Enciclopedie de etnobotanică românească* (București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1979), 57.

până în zilele noastre, dar care riscă să se piardă, dacă nu sunt salvgardate. Și știm că, în accepțiunea *Convenției pentru salvgardarea patrimoniului cultural imaterial*, adoptată la Paris la 17 octombrie 2003 – de la adoptarea căreia, anul acesta aniversăm 20 de ani –, salvgardarea se referă la „măsurile vizând asigurarea viabilității patrimoniului cultural imaterial, cuprinzând identificarea, documentarea, cercetarea, prezervarea, protecția, promovarea, punerea în valoare, transmiterea, în special prin intermediul educației formale și nonformale, precum și revitalizarea diferitelor aspecte ale acestui patrimoniu”.²² Prin prezentul studiu, am încercat să abordăm un *teren al patrimoniului cultural imaterial* și să facem un prim pas pentru salvgardarea prețioaselor elemente mai sus menționate, prin documentare.

Listă persoane intervievate

Pr. Ioan Peană, Gura Râului, n.1945

Maria Cătoi, Gura Râului, n.1971

Maria Conțiu, Gura Râului, n.1936

Ioana Loloi, cunoscută, în sat, ca Oana de la Părau, Gura Râului, n.1943

Maria Nicoară, Gura Râului, n.1950-d.2019

Mulțumim pentru fotografii: Maria Cătoi, Iuliana Câmpan, Ileana Damian, Mircea Nan, Paula Loloi, Cristian Vaida, familiei Ihora.

²² *Convenția din 17 octombrie 2003 pentru salvgardarea patrimoniului cultural imaterial*, Articolul 2, alineatul 3, <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/67741>